

020909-3

Tugendhat ve zmíněném rozhovoru také vzpomíná, jak po Spaemannově přednášce o Heideggerovi prohlásil Gabriel Marcel, který seděl v publiku, že filosofie, kterou nelze přeložit do jiného jazyka, je filosofie špatná. (Doslova: „Gabriel Marcel war im Publikum, und mir ist unvergessen, wie er sagte, er glaube, daß, wenn jemand so philosophiert, daß es nicht übersetzbar ist, es sich um schlechte Philosophie handelt. Mir leuchtete das schon damals sofort ein.“ – S. 17.) Ta myšlenka mne nepřekvapuje u Tugendhata, který jeví značné známky blízkosti až příbuznosti s analytickou filosofií, ale udivuje mne, že může citovat Marcela, který sám velmi dobře věděl, jak je nesnadné filosoficky vyslovit některé myšlenky, a pokoušel se o to víckrát dramatickou formou. Je sice možné považovat Heideggerův důraz na tzv. „původní“ jazyky za místy přehnaný, ale způsob, jak to odsuzuje Tugendhat (totiž jako „rasismus“, str. 18), je asi ještě přehnanější. Mezi jazyky jsou závažné rozdíly, a z filosofického hlediska jsou některé jazyky výhodnější (kvalitnější) než jiné. Překládat je ovšem vždycky neje možno, ale dokonce nutno. Přesto je rozdíl, lze-li v určitém jazyce také filosoficky myslit, anebo je zatím možno jen překládat texty, které vznikly na základě myšlení v jiném jazyce. Řečtina je filosofický jazyk par excellence; filosofie vznikla v řečtině a řecky, a rozšířila se pak (zejména po Evropě a přes Evropu) tak, že helenizovala i myšlení v jiných jazycích (většinou prostřednictvím latiny, která sama už představuje jistou degradaci, pokud jde o filosofičnost jazyka, takže teprve úsilím dlouhých věků došlo ke skutečnému pofilosofištění latiny, ovšem zároveň polatinštění původně řecky mluvené a psané filosofie). Tam, kde nešlo o jazyky nějak odvozené z latiny, mohlo dojít k pozoruhodným myšlenkovým kreacím, vzniklým z přímého kontaktu s původně řecky „myšleným“ a do latiny jen korumpovaně transponovaným „ideovým obsahem“ (což je nestvlůrnost, ale teď mi nenapadá nic lepšího, nemám-li začít vykládat něco jiného a jiným směrem).

(Praha, 020909-3.)